

Душа українського шістдесятництва

**ДУША УКРАЇНСЬКОГО
ШІСТДЕСЯТНИЦТВА**

2009

ДУША УКРАЇНСЬКОГО ШІСТДЕСЯТНИЦТВА

Укладач
Людмила Огнева

ДУША УКРАЇНСЬКОГО ШІСТДЕСЯТНИЦТВА /Укладач – ОГНЕВА Людмила. Донецьк: Норд-Комп'ютер 2009. – 40 с.

Збірка "Душа українського шістдесятництва" є продовженням книги "Алла! Алла! Алилуя!"

Якщо до складу першої книги ввійшли картини та вірші, присвячені Аллі Горській, то до цієї збірки ввійшли пісні, які подобалися Аллі Горській та пісні, виконані при похованні та на вечорах пам'яті художниці.

Доповнена збірка поезіями Ірини Калинець, Михайла Саченка та картиною Олександра Коровая.

© Автори спогадів, поезій, музики
© Огнева Л.Р., укладач, примітки,
оригінал-макет, 2009

На обкладинці: Олександр Коровай. Троянда шістдесятництва (Алла Горська). 2008

Шентуха Валерій

Душа українського шістдесятництва

Це про неї писав Лесь Танюк — професор, голова Комітету Верховної Ради України з питань культури та духовності, голова "Меморіалу" імені Василя Стуса: "... з усього знати, що росла вона на великого митця, і хода її була упевнена, могутня, невпинна. Мистецтво Алли Горської народилося передусім з опору й долання труднощів, і спинити її могла лише смерть... Жила А.Горська, як усі ми тоді, гарячково: відчувалося, що відлига — ненадовго, і треба встигнути, встигнути, встигнути... Невідоме, чи краще, але вона все встигала робити."

Народилася й зростала вона далеченько від наших місць, але й Донеччині полишила частку своєї палкої, буремної душі та чималу децицю великого таланту. Свого часу наша газета повідомляла, що в Донецьку врятовано від вірної загибелі унікальне мозаїчне панно "Жінка-птах" роботи цієї видатної художниці двадцятого століття. До акції збереження унікального витвору мистецтва доклала зусиль громадськість краю і, передусім, голова обласної організації Союзу українок України Людмила Огнева. Сама Людмила Родіонівна здавна цікавиться життям та творчістю Алли Горської й щедро ділиться набутим. Так, завдячуючи їй, з'явилися й ці нотатки.

Повернення до витоків

Народилася майбутня художниця в Ялті 18 вересня 1929 року в родині Олени та Олександра Горських. З 1931 по 1943 роки мешкала у Ленінграді, де батько працював директором кіностудії "Ленфільм". Пережила блокаду, хоча згадувати про це не любила. Після визволення столиці України родина перебралася у місто над Дніпром, й батько обійняв посаду директора Київської кіностудії.

Дівчина із золотою медаллю закінчила художню школу імені Шевченка, а потім з відзнакою — Київський художній інститут. Зростала в інтелігентній сім'ї, була добре вихована. Оскільки її родина була російськомовною, то Алла, етнічна українка, тривалий час навіть не усвідомлювала своєї причетності до українства. Прозріння прийшло значно пізніше і стало водночас "і живою, і мертвою водою".

Її інститутська подруга Людмила Семикіна так згадує про неї: "...в ній було все: вона і вогневиця, і блискавка, і громовиця, і берегиня, і дуже жінка, і дуже здібна, і дуже красива". Її голос, її постать притягували до себе, немов магніт. Непересічний талант об'єднував такі ж таланти. Не дивно, що у неї було багато друзів, які постійно групувалися біля неї і навколо неї. Таким був і її чоловік, теж відомий художник — Віктор Зарецький, з яким Алла познайомилася ще під час навчання в інституті. У них народився син.

У творчій майстерні Зарецьких завжди було людно, залюбки заходили сюди поети, прозаїки, художники, актори. Читали свої твори, зокрема, Іван Драч та Василь Симоненко, Іван Дзюба та Іван Світличний, обговорювали сучасні течії в літературі. Вважали, що для відродження національної культури необхідно об'єднати творчу інтелігенцію, а об'єднуючим елементом має стати українська мова. До речі, сама Алла на той час вже опанувала мову, вільно володіла нею, і з радістю зізнавалася, що її полонила краса і сила, глибина і образність мови.

Вивчали, зустрічаючись, пісні, без пісень не проходило жодне зібрання. Алла теж співала, у неї був напрочуд гарний голос. "Забілили сніги", "Ой, на горі вогонь горить", "Ой, служив я в пана", "При каноні я стояв"... Оця, остання, стала своєрідним гімном клубу творчої молоді, котрий існував у Києві ще з 1959 року, його головою був Лесь Танюк. Особливого звучання

набуло зібрання після приходу сюди Алли Горської. Йому вона віддавала свої сили, свої кошти і притулок у власній хаті.

Тут виникла ідея створення українського театру, який би міг відродити традиції театру “Березіль” Леся Курбаса. Якось так само по собі сталося, що Алла бере на себе обов’язки оформлювача сцени й віднаходить тут свою стихію. Як згадуватиме пізніше Лесь Танюк, в її особі Україна загубила видатного сценографа. Разом з Танюком вона працювала відразу над кількома спектаклями. За поемою Івана Драча “Ніж у сонці”, Миколи Куліша — “Отак загинув Гуска”, Михайла Стельмаха — “Правда і кривда”. Але праця виявилася даремною, бо жодної з трьох вистав так ніхто й не побачив, так ніхто й не зміг гідно поцінувати отих безкінечних пошуків і знахідок костюмів та декорацій, використання незвичайних кольорів, яких ніби й зовсім немає у природі. Бо спектаклі просто заборонили — у тодішньому ЦК не змогли змиритися з вільнолюбними мотивами. Більше до театру А.Горська не поверталася.

Часу залишалося так мало...

Алла багато й несамовито працює, ніби відчуває, ніби точно знає, що життя її не буде довгим. “Роботу я маю завершити, — пише в одному з листів до батька. — Так я нічого не встигну у житті. А часу лишилось так мало”. Часу й справді лишалося аж занадто обмаль. Тоді їй було 33, після яких невблаганна доля відводила їй ще тільки дев’ять років.

Все більше й більше над нею, над її друзями й соратниками нависали злісні хмари. Коли це почалося? Певне, після того, як Симоненко, Горська і Танюк навідалися до Биківні, до місця поховань жертв сталінських репресій. І не просто побували там, а й написали про свої враження від побаченого до міськради. Відтоді й почалися активні переслідування. Василя кілька разів побили, від чого він невдовзі помер,

Лесь був вимушений виїхати з України. Аллі постійно погрожували по телефону. І методично розтоптували: то ескізи не приймали, то знищували роботи, як то сталося з вітражем, котрий мав бути встановлений у Київському університеті до 150-річчя від дня народження Тараса Григоровича Шевченка.

З тим вітражем сталося от що. Над ним разом з Аллою працювали Опанас Заливаха й Людмила Семикіна. Майже рік виснажливої праці, під ногами хистке риштування, будь-який необережний рух може привести до падіння. Протяги, бруд, митці тягають на гору відра з матеріалом. Бувало, що по кілька днів не покидали роботу, спали прямо на риштуваннях. Врешті решт, не це головне, до такого самопожертвування в ім'я високої ідеї вона була завжди готова. Біда в іншому. Коли вже твір був практично готовий, роботодавців насторожили слова великого Шевченка, винесені в епілог:

Возвеличу малих отих рабів німих
І на сторожі коло них
Поставлю Слово...

"Як то так!? — лютували у високих компартійних кабінетах. В Радянському Союзі немає рабів, отож даний вислів Шевченка не відповідає "советському міровоззренню". Так і записали в протоколі Художньої ради. А сам вітраж безжалісно знищили. Заливаху невдовзі позбавили волі на п'ять років, Горську з Семикіною виключили зі Спілки художників. І хоча Аллі вдалося довести абсурдність звинувачень та відстояти своє право бути членом Спілки, шлях на виставки було вже назавжди й безповоротно закрито, замовленням був поставлений заслін, заборонялося співпрацювати з видавництвами і з фондами. І Алла з друзями опановують новий напрямок монументального живопису, так званий, вуличний. Вони вирішили

прикрасити своїми творами міста України. Так Алла Горська потрапляє на Донеччину.

Врятована "Жінка-птах"

Наш, Донецький край може по праву пишатися тим, що саме у нас народилася й ще живе ціла низка прекрасних витворів мистецтва київських монументалістів. Це, зокрема, "Птах Еллади" й "Квітуча Україна" в м. Маріуполі, "Космос", "Вода", "Вогонь", "Земля", "Життя", "Надра", "Сонце", "Вітер", "Прометеї" в Донецьку.

Відомий графік, лауреат Національної премії імені Тараса Шевченка Василь Касіян писав: "Одним з найяскравіших досягнень у нашому монументальному мистецтві є мозаїка, яку виконала бригада митців у Донецьку (керівник — Г.Синиця). Я бачив ці мозаїки, високохудожні і реалістичні твори. Авторський колектив, створюючи нове, виходить з джерел українського народного мистецтва. Тому мозаїки їхні глибоко національні і сучасні, справді український монументальний живопис".

Читачам "Сільського часу", гадаю, варто нагадати історію мозаїчного панно "Жінка – птах". Розмістилося воно у самому центрі Донецька, на головній площі міста, у приміщенні, де тривалий час був ювелірний магазин "Рубін". Та от це приміщення почали переобладнувати під ресторан "Макдональдс", і унікальне панно опинилося під загрозою, що не на жарт схвилювало прихильників краси. Не раз, і не два Людмила Огнева разом з представниками "Просвіти" ім. Шевченка оббивали пороги владних структур. Їх почули, на обласному рівні було прийнято рішення реставрувати панно, для чого запросили кращих українських реставраторів.

Майстри чимало потрудилися, аби відновлення відповідало Венеціанській хартії реставраторів,

головний девіз якої "Не нашкодь". Насамперед треба було перенести кожну деталь "Жінки-птаха" на більш міцну основу, а вага ж панно — 7,5 тонни. Пошкоджений фон мозаїки було облицьовано спеціально завезеним для цього південноафриканським чорним мармуром, всю її убрали в червоне дерево, спорудили освітлений подіум. Загалом, на реставрацію пішло понад 90 тисяч гривень.

І "Жінка-птах" знову розправила свої крила.

... А нам пам'ятати все це

Але то вже було, як то кажуть, у наші дні. А тоді у Алли ж Горської життя все дедалі ускладнювалося. За громадську позицію у справі політичних репресій її вдруге виключають зі Спільки художників. А поновлять членство вже після її смерті. Митці виграли конкурс ЦК ВЛКСМ, виконали майже 100 квадратних метрів мозаїки, але робота знову пішла шкереберть. Від Алли вимагають відмовитися від підпису у листі до Брежнєва на захист В.Чорновола. Постійно переслідують інші негаразди — малі й великі.

Жити залишалося все менше й менше. Пізніше її соратниця й однодумиця Ірина Левитська згадувала: "Алла стала символом без страху і вагань в часи загального приниження і брехні. З нею боротися було неможливо. Її можна було тільки вбити".

Це сталося 28 листопада 1970 року.

Хто й навіщо?

"Сільський час", № 97, за 24 грудня 2004 р.

АЛЛИ ГОРСЬКІЙ

Огнєва Людмила.

Сьогодні – ти

Під час поховання Алли Горської 7 грудня 1970 року багато хто з присутніх відчув, що пішла з життя незвичайна людина. У могилу кидали калину і вона, наче кров, проступала крізь грудки підмерзлої землі. Василь, стоячи над могилою Алли з її портретом у руках, промовив:

Сьогодні – ти. А завтра – я,
і пустить нас Господь до пекла,
де нам на вічний біль – утекла,
в смерть перелякана земля.
І тільки горстка нас. Щопта
для молитов і сподівання,
усім нам смерть судилася зарання,
бо пізня суджена мета.

Цей вірш пізніше ліг в основу найбільше відомого – "Ярій, душе!", який був надрукований у збірці поезій Василя Стуса "Веселий цвинтар":

Ярій, душе. Ярій, а не ридай.
У білій стужі сонце України.
А ти шукай – червону тінь калини,
На чорних водах – тінь її шукай,
де горстка нас. Малесенька щопта
лише для молитов і сподівання.
Усім нам смерть судилася зарання,
бо калинова кров – така ж крута,
вона така ж терпка, як в наших жилах.
У сивій завірюсі голосінь
ці грона болю, що падуть в глибінь,
безсмертною бідую окошились.

На могилу Алли Горської

Коли згасало сонце в пустирі за містом
Твоя чорніла в білій стужі домовина
Людина сонячна, весняна Алло.

Коли згасало сонце твоїх фарб в майстерні
Чорнішими чорніли дні і ночі друзів,
Чорнішими за гайвороння йшли в пустелю
Наглядачі – кати за горсткою відважних.

Коли грудневе сонце запалало снігом –
Гарачі грудочки землі котились в землю.
В ту землю, в ту глибіню, якої свято
Ти знала, сонячна подруга Алло.
Ти знала свято – святість серця і душі
Твоєї раси, нації, малинової крові,
Бажання і снагу наказу – боротьби
Пророка гнівного, воскреслого у славі
В руках твоїх мистецьких, творчих,
В частинках скла, заліза чи каміння,
Воскреслого у боротьбі за правду,
За суд, за кару супостатам,
Воскреслого у слові, в книзі,
В руках простягнутих, в бровах суворих,
Між небом і землею, в жарі сонця,
Що землю запалило і стопило грати.

Воскрес пророк, як обіцяв,
Ради рабів німих, убогих, нищих,
Тих, що уста закриті їм страхом,
Убогість духа, квалість недолуга,
І тих, яких мовчання є за крик сильніше,
Гучніше за гарматні вибухи й за грім,
Воскрес для тих, що гордо зацімліли

З печаттю смерти на тортури нарах.

За всіх він встав, за всіх він руки простягнув,
За всіх він молиться, за всіх він проклинає
Ту землю осквернену, що не родить правди.

Зродилась Правда у руках Твоїх,
В творчих руках живих дітей Землі Святої,
І Земля Свята, в якій коріння Ти шукала,
Взяла тебе у стужі неприязній.

Та ти зігріла землю. Твої теплі руки
Що гріли фарби, скло, металі ти каміння
Зігріли сніг, що грудьми накрив
Грудневе кладовище в пустирі за містом.
Твоє жагуче справедливости і кари ворогам
Гаряче серце – здвигнуло пророчі руки,
Живі, сильні, могутні руки Правди,
Що встала, і не дасть землі згоріти,
Що встала знов жива і молода,
І знов в нових і дужих поколіннях
Вона промінюватиме, як вічне сонце.

Торонто, 2 лютого 1979
/ Шпиталь св. Йосифа. Біля умираючої Мами /
четвер, 25.06.2009

Ященко Леопольд.

Штрихи до портрету Алли Горської

Якось я зустрів Аллу Горську випадково на вулиці (було це взимку 1965 року). Поговорили про се, про те, а тоді вона й каже: “Була я оце в Ленінграді, так там з’явилася підпільна організація “Ес-Ес”. Я, звичайно, здивувався, а вона пояснила втаємниченим голосом: “Смерть Советам!” Я мимоволі почав оглядатися навкруг: чи, бува, не підслуховує хтось нашу розмову? А вона – висока й ставна – дивиться на мене насмішкувато, мовби хоче сказати: “Який же ти страхополох!”

Здавалося б, така дрібна деталь, але вона запам’яталася мені на все життя, мабуть, тому, що характерна саме для неї. Бо така вона була, виділяючись на загальному тлі своєю відкритістю й критичним ставленням до дійсності. Вона була однією з тих, хто в умовах затиску всякої живої думки кинув сміливий виклик пристосовництву і виявив громадську непокору тоталітарному режимові.

У зв’язку з цим мені пригадується, що якраз у ті часи я випадково вловив по закордонному радіо розповідь про книгу відомої оперної співачки-емігрантки Галини Вишневської (дружини Мстислава Растроповича), де вона ділиться спогадами про своє життя і працю на Батьківщині. По прибутті на Захід вона скоро відчула істотну різницю між двома світами: У Радянському Союзі всі живуть неначе в масках: на роботі й на офіційних зборах говорять одне, а у себе вдома, у тісному товаристві часто зовсім інше, а то й цілком протилежне. І це стало звичною нормою для всього загалу, лише подеколи з’являються поодинокі “інакодумці”, яких існуюча система не терпить і рішуче відкидає, як щось чужорідне.

Зрозуміло, чому Галині Вишневській це впало в око: адже все пізнається в порівнянні. Мабуть не

випадковим є й те, що не один із наших відомих дисидентів потрапив до психіатричної лікарні (прізвищ не називатиму). Напевно, це мало місце в тих випадках, коли в правосуддя не вистачало прямих доказів їхньої “антирадянської діяльності”. Відомо ж бо, що тоталітарна влада використовувала всі можливі засоби проти тих, хто ставав до неї в опозицію і загрожував її пануванню. Та це, як знаємо, її не врятувало. Банкрутство антинародного режиму назрівало, і в його прискоренні немала заслуга дисидентів-шістдесятників, серед яких достойне місце посідає незабутня Алла Горська.

Яценко Леопольд

Прощальна

У ніч перед похороном Алли Горської хор "Гомін" вивчив цю пісню. Вона була присвячена Аллі Горській. Більше хор ніколи її не співав.

Не так давно в твоїй оселі
Пишались ружі край вікна,
Навколо сад шумів веселий,
Була в ту пору весна.

І над Дніпром у небі синім
Цвіла зірниця золота,
І зозуленька на калині
Тобі кувала щасливі літа.

Минуло все, запала тиша,
Тяжких зітхань тобі не чуть,
І тільки друзі найвірніші
Тебе провадять в останню путь.

Прийшла зима, снігами вкрила
І тихий сад, і темний гай.
Голосить вітер край могили...
Прощай, наш друже, навіки прощай!

ПРОЩАЛЬНА

Слова і музика
Леопольда Яценка

Помірно, урочисто, з сумом

С. А.

Не так дав-но в тво-їй о -

T. Б.

Пiano accompaniment for the first system.

се - лі пи - ша - лись ру - жі край вік -

Пiano accompaniment for the second system.

на, нав - ко - ло сад шу - мів ве -

Пiano accompaniment for the third system.

се - лий, бу - ла в ту по - ру лас - ка - ва вєс -
 на. І над Дніп - ром у не - бі
 ці - ла зір - ни - ця зо - ло -
 ці - ла зір - ни - ця

та, зо - зу - лень - ка на ка -
 ли - ні то - бі ку - ва - ла ща - сли - ві пі -

1. та. Ми - ну - ло // -щай. При - йшла зу - //
 2. Кінець. -щай.

При каноні я стояв (рекрутська пісня)

Ця пісня була гімном Клубу Творчої Молоді "Сучасник".

Маршово

1. При ка_но_ні сто_яв і фурт-фурт ла_ду_вав, і фурт-
фурт, і фурт-фурт, і фурт-фурт ла_ду_вав, і фурт-
фурт, і фурт-фурт, і фурт-фурт ла_ду_вав і фурт-
фурт, і фурт-фурт, і фурт-фурт ла_ду_вав і фурт-//фурт ла_ду_вав.

При каноні я стояв
І фурт-фурт ладував,
І фурт-фурт, і фурт-фурт,
І фурт-фурт ладував,

Приспів:

*І фурт-фурт, і фурт-фурт,
І фурт-фурт ладував,
І фурт-фурт, і фурт-фурт,
І фурт-фурт ладував,*

Бистра куля його
Вже забила давно,
А він все ще стояв
І фурфурт ладував,

Приспів:

Вже у землю його
Закопали давно,
А він все ще стояв
І фурт-фурт ладував,...

Приспів

Лепкий Богдан

Чуєш, брате мій

17 липня 1962 року Алла Горська писала батькові: *«Купила сьогодні українські народні романси. Які чудові є речі. Майже вивчила «Чуєш, брате мій». Ти знаєш його, певно. Романси з нотами. Але як ти знаєш: я - ні бе, ні ме. А жалко. Хіба що почати б вчитися».*

Видиш, брате мій,
Товаришу мій,
Відлітають сірим шнуром
Журавлі у вирій.

Кличуть: кру!кру!кру!
В чужині умру,
Заки море перелечу,
Крилонька зітру, крилонька зітру.

Мерехтить в очах
Безконечний шлях,
Гине, гине в синіх хмарах
Слід по журавлях.

Саченко Михайло

Твоя могила наче рана

Твоя могила наче рана
Мов нитка срібнотканна
Мов сизий цвіт
Зірвали спозаранку
Твій синій цвіт
Твій цвіт.

Чуєш, брате мій

Муз. Л.Лепкого

сл. Б.Лепкого

Andante
♩ = 70

C. A.
T.
B.

Чу - єш, бра - те мій, то - ва - ри - шу мій,
Чу - єш, бра - те мій, то - ва - ри - шу
у ви - рій.
ві - ді - та - ють сі - рим шну - рком жу - ра - влі у ви - рій.
мій, ві - ді - та - ють у ви - рій.
мій, ві - ді - та - ють у ви - рій.

Кли - чуть: кру, кру, кру, в чу - жи - ні у - мру,
Кли - чуть: кру, кру, кру, в чу - жи - ні у - мру,
Кру, кру, кру, кру,

за - ки мо - ре пе - ре - ле - чу кри - ло - нька зі - тру, кри - ло -
за - ки мо - ре пе - ре - ле - чу, кри - ло - нька зі - тру, кри - ло -
кри - ло - нька зі - тру, кри - ло -

нька зі - тру! Кру, кру, кру...
нька зі - тру! Кру, кру, кру...
нька зі - тру! Кру, кру, кру...

Та забілили сніги

Як згадує Лесь Танюк, ця бурлацька
пісня подобалася Аллі Горській.

(Широко) Один

Двоє

За біліли сніги тай покру тій горі.

Всі

* Та й покру тій горі, ніхто не заплаче по білому тілу тай по сал даць ко му.

Та забілили сніги, забілили білі,
Ще й дібровонька... (2)
Та заболіло тіло бурлацькеє біле
Ще й головонька... (2)
Ніхто не заплаче по білому тілу
По бурлацькому... (2)
Ні отець, ні мати, ні брат, ні сестриця
Ні жона його... (2)
А тільки заплаче по білому тілу
Товариш його... (2)
- Прости ж мене, брате, вірний товаришу,
Може, я й умру... (2)
Зроби ж мені, брате, вірний товаришу,
З клен-дерева труну. (2)

Поховай мене, брате, вірний товаришу,
В вишневім саду... (2)
В вишневім садочку на жовтім пісочку
Під рябиною... (2)
Рости, рости, дерево тонке, високеє,
Кучерявеє... (2)
Та розпусти гілля зверху до кореня,
Лист додолоньку... (2)
Укрий моє тіло бурлацьке біле,
Ще й головоньку... (2)
Та щоб моє тіло бурлацькеє біле
Та й не чорніло... (2)
Од ясного сонця, од буйного вітру
Та й не марніло. ... (2)

На чужині тяжко жити

*Народна пісня. Записана Леопольдом
Яценком на Буковині у 1950-х роках. Хор
«Гомін» виконував її під час поховання
Алли Горської.*

На чужині тяжко жити,
Мов той камінь підоймити.
Камінь здійму, відпочину,
На чужині марно загину.

Бо чужина – не родина.
Плаче серце, мов дитина.
Плаче воно, знає чого:
Нема правди ні від кого.

Ой, чужино, ти чужино,
Чому тобі так студенно.
Хоч не вітри, не морози
А все ж в очах гіркі сльози.

Шевченко Тарас

Заповіт

*Хор «Гомін» співав
"Заповіт" під час
поховання Алли Горської*

Як умру, то поховайте
Мене на могилі,
Серед степу широкого
На Вкраїні милій,
Щоб лани широкополі,
І Дніпро, і кручі
Було видно, було чути,
Як реве ревучий.
Як понесе з України
У синєє море
Кров ворожу... отойді я
І лани, і гори
Все покину і полину
До самого Бога
Молитися... а до того
Я не знаю Бога.
Поховайте та вставайте,
Кайдани порвіте
І вражою злою кров'ю
Волю окропіте.
І мене в сем'ї великій
В сем'ї вольній, новій,
Не забудьте пом'янути
Незлим тихим словом.

1845 р. Переяслав

ЗАПОВІТ

Мелодія народна

Слова *Тараса Шевченка*

Гармонізація *Леопольда Яценка*

Помірно
♩ = 90

С. А. Т. Б.

Як у-мру, то по-хо-ва-йте ме-не на мо-ги-лі
Як у-мру, то по-хо-ва-йте
се-ред сте-пу ши-ро-ко-го на Вкра-ї-ні ми-лій. ми-лій.

1. 2.

Detailed description: This is a musical score for the song 'Заповіт' (The Will). It is in 3/4 time with a tempo of 90 beats per minute. The score is arranged for voice (Soprano, Alto, Tenor, Bass) and piano accompaniment. The key signature has one sharp (F#). The lyrics are in Ukrainian. The score includes a first ending and a second ending. The piano part provides harmonic support with chords and moving lines.

НА ЧУЖИНІ ТЯЖКО ЖИТИ (народна пісня)

Помірно
♩ = 60

С. А. Т. Б.

На чу-жи-ні тя-жко жи-ти, мов той ка-мінь пі-до-йми-
ти. Ка-мінь зді-йму, ві-дпо-чи-ну, на чу-жи-ні ма-рно зги-
ну. Ка-мінь зді-йму, ві-дпо-чи-ну, на чу-жи-ні ма-рно зги-ну.

Detailed description: This is a musical score for the song 'На чужині тяжко жити' (It is hard to live in a foreign land). It is in 3/4 time with a tempo of 60 beats per minute. The score is arranged for voice (Soprano, Alto, Tenor, Bass) and piano accompaniment. The key signature has three sharps (F#, C#, G#). The lyrics are in Ukrainian. The score includes a piano accompaniment with chords and moving lines.

Чарнецький Степан

Ой у лузі червона калина ...

Хор «Гомін» співав цю пісню під час поховання Алли Горської

Ой у лузі червона калина
похилилася, чогось наша
славна Україна зажурилася
ся. А ми тую
червону калину підіймемо,
а ми нашу славну Україну,
гей-гей, розвеселимо!

Ой, у лузі червона калина похилилася,
Чогось наша славна Україна зажурилася.
А ми тую червону калину підіймемо,
А ми нашу славну Україну, гей, гей, розвеселимо.

Марширують стрільці січовії у кривавий тан
Визволяти братів-українців з московських кайдан.
А ми наших братів-українців визволимо,
А ми нашу славну Україну, гей, гей, розвеселимо.

Як повіє буйнесенький вітер з широких степів,
То прославить по всій Україні січових стрільців.
А ми тую стрілецькую славу збережемо,
А ми нашу славну Україну, гей, гей, розвеселимо.

Калинець Ірина

Вчора навколішки стали квіти

Аллі Горській

Вчора навколішки стали квіти,
щоб приглядітись Твоєму обличчю,
що лежало в високій траві
до високого сонця обернене.

Вчора долоні поклали квіти
на заплющені очі, що чекали
ласкавого доторку коханої руки,
благословляючи їх на спочинок.

Вчора заплакали тихо квіти
і сплелись у вінок терновий
довкола Твоєї голови,
що лежить обличчям до Сонця.¹

¹ Ірина Калинець. Шлюб з полином. Поезії. Из збірки "Дорога вигнання" (1968-1971). Ярославна : Львів, "Місіонер". 1995, с.42

Ой на горі вогонь горить

*Хор «Гомін» співав цю народну пісню
під час поховання Алли Горської*

The image shows a musical score for a song. It consists of two staves of music. The top staff is in treble clef with a common time signature (C). The bottom staff is in bass clef with a common time signature (C). The lyrics are written below the notes. The tempo is marked 'Помірно' (Moderato). The lyrics are: Ой на го_рі во_гонь го_рить, а в до_ли_ні ко_зак ле_жить, ха, ха, а в до_ли_ні ко_зак ле_жить.

Ой, на горі вогонь горить, (2)
А в долині козак лежить.
Накрив очі китайкою, (2)
Заслугою козацькою.
Що в головах ворон криче, (2)
А в ніженьках коник плаче.
– Біжи, коню дорогою, (2)
Степовою, широкою,
Щоб татари не піймали, (2)
Сіделечка не здіймали.
Сіделечка золотого (2)
З тебе, коня вороного.
Як прибіжиш під ворота, (2)
Стукни-грюкни біля плота,
Вийде сестра – рознуздає, (2)
Вийде мати – розпитає:
Ой, коню мій вороненький, (2)
А де ж мій син молоденький?
Не плач, мати, не журися (2)
Та вже твій син оженився
Та взяв собі паняночку – (2)
В чистім полі земляночку

Чорна рілля ізорана

На вечорах пам'яті Алли Горської цю рекрутську пісню виконували: у Києві – бард зі Львова Василь Жданкін, а 30.10.2006 у Санкт-Петербурзі (Росія) – Валентин Іващенко.

Повільно

Чорна рілля ізорана, гей, гей!

Чорна рілля ізорана, і кулями засіяна,

гей, гей! І кулями засіяна.

Чорна рілля заорана,
Чорна рілля заорана
І кулями засіяна, гей, гей!
І кулями засіяна.
Білим тілом зволочена
І кров'ю сполочена.
Вітер віє по долині,
Лежить вояк на купині,
Накрив очі китайкою,
Китайкою червоною,
Ані труни, ані ями,
Ані вітця, ані мами.
Ані йому задзвонити,
Ані йому затужити.
Дзвонять коні копитами,
А вояки острогами.
Летить ворон з чужих сторон,
На могилу усідає,

Очі йому випиває.
Ходить мати гукаючи,
Свого сина питаючи.
Ой, я твого сина знаю,
Бо я з його попас маю.
Скажи мені, ворон милий,
Чи синок іще білий?
Чи ще оченьки ясеньки
А чи вуста рум'яненькі?
Вже його вуста синенькі,
Його личко вже чорненьке,
Я по личку присідаю,
Очі йому випиваю. гей, гей!

Шаварська Ніна

Я в світ прийшла

*Ця пісня виконувалася засл. арт.
України Світланою Мирводою на
вечорах пам'яті Алли Горської
16.09.2006 у Донецьку (Україна) та
30.10.2006 у Санкт-Петербурзі (Росія).*

Я в світ прийшла сказати несказанне,
В краплинах часу зупинити мить.
Я в світ прийшла як незагойна рана,
Бо так мені чужа біда болить.

Я в світ прийшла уперше і востаннє
Із іменем любові на вустах,
Щоб мої діти відкривали тайну,
Великого кохання дивний шлях.

Я в світ прийшла, щоб залишитись вічно
у пісні, слові, у чийсь житті.
І коли зірка зірветься трагічно,
Душа злетить з розп'яття на хресті.

Я В СВІТ ПРИЙШЛА

Муз. Лілії та Євгена Червченків слова Ніни Шаварська

Помірно

5 Вокаліст: А - а...
9
13
17
21 1. Я в світ прий-шла ска - за - ти не - ска - зан - не,
2. Я в світ прий-шла у - пер - ше ві на вус - тах,
25 В кра - плі нах ча - су зу - пи - ни - ти мить.
Із ме - нем лю - бо - ві на вус - тах,
29 Я в світ прий - шла як не - за - гой - на ра - на,
щоб мо - ї ді - ти від - кри - ва - ли тай - ну,
36 Бо так ме - ні чу - жа бі - да бо лить. Я в світ прий - шла як не - за - гой - на
Ве - ли - ко - го ко - хан - ня див - ний шлях.
43 ра - на. Бо так ме - ні чу - жа бі - да бо лить. 3. Я в світ прий - шла, щоб
50 за - ли - ши - тись віч - но у піс - ні, сло - ві, у чи - їмсь жит - ті. І ко - ли
57 зір - ка зір - веть - ся тра - гіч - но, ду - ша зле - тить з роз п'яття на хрес - ті.
64 І ко - ли зір - ка зір - веть - ся тра - гіч - но, ду
68 ша зле - тить з роз п'ят - тя на хрес - ті Ду -
ша зле - тить з роз п'ят - тя на хрес - ті.

Леонтович Олена, Жук Леонід
Ave Maria

*Ця пісня виконувалась засл. атр.
України Світланою Мирводою на
вечорах пам'яті Алли Горської
16.09.2006 у Донецьку (Україна) та
30.10.2006 у Санкт-Петербурзі (Росія).*

Матінко Божа, наша надія,
Зірньоко рання, Ave Maria...
Ave Maria світла, Ave Maria чиста,
Матінко Божа наша, Ти в нас на всіх одна!

Матінко Божа люба, Матінко Божа мила,
А коли в очі глянеш: наче цвіте весна.
Ave Maria мила, Ти нас любити вчила,
Ти нас прощати вчила без злоби і погроз.

Матінко Божа люба, щиру Твою молитву,
Вічну за нас молитву
Чує Ісус Христос!
Чує Ісус Христос!

Ave Maria світла, Ave Maria славна,
Матінко Божа наша, заступнице Ти одна!
Ave Maria! Ave Maria!
Ave Maria!

AVE MARIA

Муз. Л. та Є. Червечків

Сл. О. Леонтович, Л. Жук

Помірно Вступ-молитва

5 Ма-тін-ко Бо-жа, на-ша на-ді-є, зі-ронь-ко ран-ня, А-ве-Ма-

9 гі-а... А-ве-Ма-гі-а світ-ла, А-ве-Ма-гі-а

13 чис-та, Ма-тін-ко Бо-жа на-ша, Ти в нас на всіх од-

17 на! Ма-тін-ко Бо-жа лю-ба,

21 Ма-тін-ко Бо-жа ми-ла, А-ко-лив-о-чі-гля-неш:

25 На-че-цві-те-вес-на. А-ве-Ма-гі-а
sub p

29 ми-ла, Ти-на-слю-би-ти-вчи-ла, Ти-на-с-про-ща-ти

35 вчи-ла Без-зло-би-і-пог-роз. Ма-тін-ко-Бо-жа-лю-ба

41 *rit.* Щи-ру-тво-ю-мо-лит-ву, Віч-ну-за-нас-мо-лит-ву Чу-є-І-сус-Хри-стос!

47 Чу-є-І-сус-Хри-стос! А-ве-Ма-гі-а-світ-ла, А-ве-Ма-гі-а-слав-на,

51 *rit.* Ма-тін-ко-Бо-жа-на-ша, зас-туп-ни-це-Ти-од-на!

А-ве-Ма-гі-а! А-ве-Ма-гі-а! Ма-гі-а!

Мережковський Сергій
Божа Мати

*Ця пісня виконувалась засл. арт. України
Світланою Мирводою на вечорах пам'яті Алли Горської
16.09.2006 у Донецьку (Україна) та 30.10.2006 у Санкт-
Петербурзі (Росія).*

Муз. О. Ткаченка

Бо-жа ма - ти ди-вить - ся на си-на,
на жор-сто-кий на-товп без на-дій. Гр-ко за-ри-да-ла
Маг-да-ли-на і Пет-ро сьо-год - ні сам не свій.
А дов-ко - ла най-ман - ці - сол-да-ти... Йшли хви-ли-ни, дов-ші
за жит-тя. Пла-че сер-це від тяж - ко - ї втра-ти.
Де і як шу-ка-ти за-бут - тя! І Йо-го ди -
тин - ство при-га - да-ла... В_гру-дях бо-люй_гір-ко-ти при -
бій. Не для то-го я Те-бе пле - ка - ла, щоб в_тор -
ту - рах вмер, Си-ноч - ку мій. Не для то - го, Со-ко -

Божа Мати дивиться на сина,
На жорстокий натовп без надій.
Гірко заридала магдалина
І Петро сьогодні сам не свій.

А навколо найманці-солдати
Шли хвилини, довщі за життя.
Плаче серце від тяжкої втрати.
Де і як шукати забуття!

І Його дитинство пригадала...
В грудях болю й гіркоти прибій.
Не для того я Тебе плекала.
Щоб в тортурах вмер, Синочку мій.

Не для того Соколе мій милий,
Я співала лагідно: “Засни”
Щоб сьогодні нелюди глумились
З криками: “Розпни Його, розпни!”

Біль терзала материнське серце,
Але що зробить вона могла?
юрба шаліла в дикім герці,
Втіхами жостокими жила

А юрба розхристана кричала,
Забаглося крові їй.
Божа Мати під хрестом стояла
У трагічній величі своїй...²

² Переклад *М. Щербака*

Василашко Василь
Помолись, мій друже

Ця пісня виконувалась засл. арт. України Світланою Мирводою на вечорах пам'яті Алли Горської 16.09.2006 у Донецьку (Україна) та 30.10.2006 у Санкт-Петербурзі (Росія).

Муз. О. Ткаченка

По - мо - лись, мій дру - же, пе - ред
віч - ним пли - ном, пе - ред Ва - шим зві - том Бо - гу
во Спа - син - ня Вам... Ма - ят - ник не схи - бить жод - но -
ї хви - ли - ни, Бог не дасть в_ві - ках від - строч - ки
вже_й Тво - їм лі - там. Най Те - бе, мій друг, Бог хра - нить,
прий - ме спо - відь слів і зі - ниць... Пла - че Бог над на - ми в_що
мить чис - ти - ми сльо - за - ми зір - ниць.

Помолись, мій друже, перед вічним плином,
Перед Вашим звітом Богу во Спасіння Вам...
Маятник не схибить жодної хвилини,
Бог не дасть в віках відстрочки вже твоїм літам.

Приспів:

*Най Тебе, мій друг, Бог хранить,
Прийме сповідь слів і зіниць...
Плаче Бог над Вами в цю мить
Чистими сльозами зірниць.*

Воскресає в серці, кличе к Богу мати...
Наче на екрані, шлях життя проходить весь.
Просите Ви Бога, щоб не заридати
На очах у рідних, на очах Святих небес.

Приспів.

*Най Тебе, мій друг, Бог хранить,
Прийме сповідь слів і зіниць...
Плаче Бог над Вами в цю мить
Чистими сльозами зірниць.*

Українка Леся

Contra spem spero!³

Гетьте, думи⁴, ви, хмари осінні!
Тож тепер весна золота!
Чи то так у жалю, в голосінні
Проминуть молодії літа?
Ні, я хочу крізь сльози сміятись,
Серед лиха співати пісні,
Без надії таки сподіватись,
Жити хочу! Геть думи сумні!

³ Без надії сподіваюсь (лат.)

⁴ Ці слова зустрічаються у листах друзів до Алли Горської

Гетьте, думи

Поволі, плавно

Слова Лесі Українки,
музика Леопольда Ященка

♩ = 80

C. A. 1. Геть - те, ду - ми, ви хма - ри о - сін - ні, тож те -

T. B. 2. Я на вбо - гім сум - нім пе - ре - ло - зі бу - ду

пе - ра вєс - на зо - ло - та. Чи то так у жа -

сі - ять бар - ви - сті квіт - ки. Бу - ду сі - ять квіт -

лю, в го - ло - сін - ні про - ми - нуть мо - ло - ді - ї лі -

ки на мо - ро - зі, бу - ду лить на них сльо - зи гір -

Енергійно, трохи швидше

та? Ні, я хо - чу крізь сльо - зи смі - я - тись, се - ред

кі. І від сліз тих га - ря - чих роз - та - не та ко -

ли - ха спі - ва - ти пі - сні, без на - ді - ї та - ки спо - ді -

ра льо - до - ва - я міц - на, мо - же, кві - ти зі - йдуть, і на -

ва - тись, жи - ти хо - чу! Геть ду - ми су - мні!

ста - не ще й для ме - не ве - се - ла ве - сна.

*) Далі хор продовжує співати без слів (першу половину мелодії), і на фоні хору читаєть декламує останні три куплет

Я на вбогім сумнім перелозі
Буду сіять барвисті квітки,
Буду сіять квітки на морозі
Буду лить на них сльози гірки.

І від сліз тих гарячих розтане
Та кора льодовая, міцна,
Може, квіти зйдуть, і настане
Ще й на мене весела весна.

Я на гору круту крем'яную
Буду камінь важкий підіймать,
І, несучи вагу ту страшную,
Буду пісню веселу співать.

В довгу, темную нічку невидну,
Не стулю ні на хвильку очей,
Все шукатиму зірку провідну,
Ясну владарку темних ночей.

Я не дам свому серденьку спати,
Хоч кругом буде тьма та нудьга,
Хоч я буду сама почувати,
Що на груди вже смерть налягла.

Смерть наляже на груди важенько,
Світ застеле суворая мгла,
Але дуже заб'ється серденько, –
Може, лютую смерть подола.

Так! Я буду крізь сльози сміятись,
Серед лиха співати пісні.
Без надії таки сподіватись,
Буду жити! – Геть, думи сумні!

Пашко Атена.
Перед фотографією Алли Горської

Ця жінка,
Мудра талановита
жінка,
Дивиться з книжкових полиць,
Дивиться...
Високе чоло,
Біляве волосся.
Ікона.
Дух.
А була плоттю.
Гострим розумом.
Вогнистим
серцем.
Жрицею
Найсвятішого Храму.
Приносили їй
землю,
глину,
А вона сильними,
чудотворними руками
виціджувала з неї
важкі краплі крові
і освячувала нею,
і ставила
на жертovníк
життя.

Гордасевич Галина.

Пам'яті Алли Горської

Ходила по землі - твердо.
Дивилася на світ - ясно.
І раптом це серце - вмерло.
І раптом це світло - згасло.
Тиснула руку - тепло.
Носила голову - гордо.
І раптом - душа затерпла –
Обірвано акорди...
Дарувала їй доля вроду,
Дарувала вогненну вдачу,
І любов до свого народу,
І хист мистецький в придачу.
Та на світі є чорні сили.
Та на світі є підлі люди.
І казились вони, і бісились,
І аж пінилися від люті.
Не ставали до чесного бою
Сатани нікчемної смерди.
І забрала вона з собою
Таємницю своєї смерті.
Пролетіло одним моментом
Все, що їй у житті далось:
Як палила пальці цементом
І пергідролем волосся.
І на шкоду своєму здоров'ю
Найбільше палила серце
Ненавистю і любов'ю.
А нам пам'ятати все це.
Бо казали люди хоробрі,
Що як мла опівнічна звисає,
Ясне полум'я на її гробі
Загорається і не згасає.

ЗРАЗОК ВИШИВКИ НА РУКАВІ СОРОЧКИ А.ГОРСЬКОЇ

ЗМІСТ

ДУША УКРАЇНСЬКОГО ШІСТДЕСЯТНИЦТВА	2
<i>Шептуха Валерій</i> Душа українського шістдесятництва	3
Повернення до витоків	3
Часу залишалося так мало	5
Врятована "Жінка-птах"	7
... А нам пам'ятати все це	8
АЛЛІ ГОРСЬКІЙ	9
<i>Огнева Людмила.</i> Сьогодні – ти	9
<i>Шум Аріядна.</i> На могилу Алли Горської	10
<i>Яценко Леопольд.</i> Штрихи до портрету Алли Горської	12
<i>Яценко Леопольд</i> Прощальна	13
При каноні я стояв (рекрутська пісня)	17
<i>Лепкий Богдан</i> Чуєш, брате мій	18
<i>Саченко Михайло</i> Твоя могила наче рана	18
Та забіліли сніги	20
На чужині тяжко жити	21
<i>Шевченко Тарас</i> Заповіт	22
<i>Чарнецький Степан</i> Ой у лузі червона калина	24
<i>Калинець Ірина</i> Вчора навколішки стали квіти	25
Ой на горі вогонь горить	26
Чорна рілля ізорана	27
<i>Шаварська Ніна</i> Я в світ прийшла	28
<i>Леонтович Олена, Жук Леонід</i> Ave Maria	30
<i>Мережковський Сергій</i> Божа Мати	32
<i>Василяшко Василь</i> Помолись, мій друже	34
<i>Українка Леся</i> Contra spem spero!	35
<i>Пашко Атена.</i> Перед фотографією Алли Горської	38
<i>Гордасевич Галина.</i> Пам'яті Алли Горської	39
ЗРАЗОК ВИШИВКИ НА РУКАВІ СОРОЧКИ А.ГОРСЬКОЇ	40

ДУША УКРАЇНСЬКОГО ШІСТДЕСЯТНИЦТВА
Літературно-мистецьке видання

Укладач
Людмила ОГНЄВА

*Комп'ютерний набір,
оригінал-макет та верстка*
Людмила Огнєва

Вишиття зразка орнаменту
Людмила Огнєва

Підписано до друку 10.07.2009 . Формат 60x84 ^{1/16}
Ум.друк.арк. 2,33. Друк лазерний. Зам. №1586-2.
Наклад 100 прим.

Віддруковано у друкарні "Норд Комп'ютер" на цифрових
лазерних видавничих комплексах Rank Xerox DokuTech 135 і
DocuColor 2060.

Україна, м. Донецьк, 83003, вул. Разенкова, 6,
Тел.: (062) 389-73-82, 389-73-86

